

Biblia de la Sankt Petersburg (1819) – operă culturală panromânească

Veronica Olariu

0. Traducerea *Bibliei* în spațiul cultural românesc constituie rezultatul unui efort îndelungat, în care au fost implicate mai multe generații de cărturari din toate provinciile românești.

Prima traducere integrală a *Bibliei* în limba română, cunoscută și ca *Biblia de la București*, este rezultatul omogenizării unor traduceri provenind din zone diferite, această traducere constituind, la rândul ei, modelul după care au fost elaborate versiunile ulterioare ale textului sacru. A doua versiune românească, revizuită de Micu-Klein, apare în 1795, la Blaj, iar cea de a treia este editată în 1819, la Sankt Petersburg, sub supravegherea mitropolitului Chișinăului și Hotinului, Gavriil Bănulescu-Bodoni, și a arhimandritului Varlaam Cuza, egumenul mănăstirii Dobrovăț, de lângă Iași. Această din urmă versiune reprezintă, pentru românii din Basarabia (actuala Republica Moldova), prima lor versiune a textului sacru editată integral în limba română.

1. Susținerea caracterului panromânesc al acestei întreprinderi culturale își găsește justificarea pe mai multe planuri. Un prim argument în acest sens îl constituie traseul formativ și, ulterior, misionar al celui care avea să fie sufletul acestei inițiative editoriale: mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, un nume controversat în istoriografia românească. Mitropolit al Chișinăului și Hotinului, acesta a fost unul dintre cei care au luptat pentru dobândirea autonomiei culturale a Basarabiei și pentru conservarea caracterului ei românesc. Unii istorici îl consideră drept un mare patriot al neamului și, în consecință, îi apreciază activitatea culturală¹, în timp ce alții neagă aspectul național al activității sale misionare, susținând că a fost un promotor al intereselor rusești în această regiune².

¹ Ștefan Ciobanu, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânire rusă*, Chișinău, Editura Enciclopedică „Gh. Asachi”, 1992, p. 33-34; Iurie Colesnic, *Gavriil Bănulescu – Bodoni, în Basarabia necunoscută*, Chișinău, Museum, 1997, p. 6-15; Onisifor Ghibu, *De la Basarabia rusească la Basarabia românească*, București, Semne, 1997, p. 18-20; Gala Galaction, *Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, în Zile basarabene*, Chișinău, 1993, p. 77-78; Al. Mateevici, *Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, întemeietorul Eparhiei Chișinăului și a Hotinului*, în *Opere*, Chișinău, Știința, 1993, p. 392-421; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii ortodoxe române*, ediția a IV-a, Galați, Editura Episcopiei Dunării de Jos, 1996, p. 306-307; Antonie Plămădeală, *Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, „Mesagerul”*, Chișinău, 24 noiembrie 1993, p. 2; Dinu Poștarencu, *O istorie a Basarabiei în date și documente, 1812-1940*, Chișinău, Cartier istoric, 1998, p. 74-75; Avksentii Stadničkii, *Gavriil Banulesco-Bodoni, ekzarh Moldo-Vlahijskij (1808-1812) i mitropolit Kișinevskij (1813-1821)*, Chișinău, 1894.

² Boris Buzilă, *Din istoria vieții bisericești din Basarabia (1812-1918; 1918-1944)*, Chișinău, Editura Fundației Culturale Române – Editura Știința, 1996, p. 38-40; Episcopul Ghenadie de Râmnic, *Erzarhul Gavriil*, în „Revista nouă”, 10/1988, p. 394-397.

În afara acestor păreri pro și contra, mai mult sau mai puțin argumentate, ceea ce rămâne ca certitudine în istorie sunt realizările sale concrete pe linie culturală, realizări atestate în documente. În acest sens, amintim faptul el este al doilea român, după Petru Movilă, care a ajuns în cele mai înalte ranguri ecleziastice din imperiul rus³. Datorită faptului că se bucura de o mare autoritate în cercurile bisericii ruse, a reușit printr-o activitate susținută să mențină spiritul românesc în spațiul dintre Prut și Nistru. A militat pentru autonomia Basarabiei și a apărât cauza românească, promovând tradițiile culturale românești în Basarabia, după anexarea acestei provincii la imperiul rus. S-a dovedit, în același timp, a fi un eficient organizator al vieții bisericești din Basarabia, ridicând o nouă eparhie, și anume, cea a Chișinăului și Hotinului. Totodată, a supravegheat atent și a sprijinit constant construirea edificiilor de cult, deschizând la Chișinău un seminar teologic (1813), care avea să joace un rol important în formarea intelectualilor basarabeni. Acest seminar reprezenta, la acea dată, instituția cu cel mai înalt nivel al studiilor din Basarabia, aici fiind instruite personalități de seamă ale epocii, care au jucat un rol important în viața politico-culturală la începutul secolului al XX-lea: arhimandritul Gurie Grosu, preotul Alexei Mateevici, Ion Inculeț, Pan Halippa, Petre Cazacu etc. A înființat și o școală duhovnicească (1816), aceasta fiind considerată prima școală secundară din Basarabia.

A avut o activitate intensă în domeniul tipografic, îngrijind, traducând și tipărind în limba română un șir de lucrări cu caracter teologic și didactic, cum ar fi manuale școlare și abecedare. Tipografia înființată la Chișinău sub conducerea mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni a reprezentat primul centru editorial de carte românească din Basarabia, jucând un rol important în dezvoltarea și consolidarea culturii naționale din această parte a teritoriului românesc. Prin intermediul cărților scoase aici s-a promovat limba română în toate sferile de activitate culturală, în pofida politicii coloniale dusă de autoritățile rusești în această provincie.

Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni și arhimandritul Varlaam (care se trăgea din vestitul neam moldovenesc al boierilor Cuza) au realizat corectura și revizuirea versiunilor biblice românești anterioare și, cu ajutorul *Societății*

³ Gavriil (Grigore) Bănulescu-Bodoni s-a născut la Bistrița și provine dintr-o familie înrudită cu neamul Calimachilor. După ce și-a desăvârșit studiile în cele mai puternice centre culturale ale vremii (Budapesta, *Academia Teologică* din Kiev, mănăstirile din insulele Padmos, Chios, Smirna sau cele din Muntele Athos, Constantinopol – unde s-a și călugărit), a devenit unul din cei mai redevabili dascăli: a predat greaca și latina la Școala Domnească din Iași, precum și la Seminarul Teologic din Poltava (Rusia), unde a deținut și funcția de rector al acestei instituții. Ca urmare a activității sale, a ajuns în cele mai înalte funcții ale ierarhiei bisericești, fiind numit arhimandrit al Mitropoliei de la Iași (1784-1788), vicar al Akermanului (Cetatea Albă) și Benderului (Tighina) (1791-1792), mitropolit al Moldovei și al Munteniei (1792-1793), mitropolit al Poltavei (1793-1799), mitropolit al Kievului (1799-1803). În 1808, printr-un ucuz al țarului Alexandru I, este numit mitropolit al Moldovei, Valahiei și Basarabiei, iar după anexarea Basarabiei (1812) ajunge mitropolit al Chișinăului și Hotinului.

*Biblice Ruse*⁴, tipăresc, în 1817, *Noul Testament*, iar în 1819 întreaga *Biblie* în limba română.

În prefața acestei *Biblii*, ieșită de sub tipar la 15 august 1819, se precizează faptul că textul este reprodus „*de pe tălmăcire românească, carea mai întâiu s-au tipărit în Transilvania, iară acum s-au tipărit cu chieltuiala Rossieneștii Soțietăți a Bibliei*”, iar pe foaia de titlu este menționat faptul că această carte a apărut „*cu blagoslovenia Sfântului și Îndreptătorului a toată Rossiei Sinod*”.

2. Un al doilea argument privind dimensiunea panromânească a textului *Bibliei de la Sankt Petersburg* îl constituie proveniența surselor folosite la editarea acestui text. Prin intermediul unei analize lingvistice comparative, coroborată cu informații obținute din lectura corespondenței mitropolitului Bănulescu-Bodoni sau chiar din prefața textului de la Sankt Petersburg (vezi paragraful anterior), se poate determina faptul că la elaborarea respectivului text au fost utilizate versiunile *Bibliei de la București* (1688) și ale *Bibliei de la Blaj* (1795).

2.1. Folosirea textului de la Blaj drept model este un fapt de netăgăduit, cu atât mai mult cu cât confirmarea acestui fapt este prezentă chiar în prefața textului de la 1819. Ambele versiuni sunt atât de apropiate din punct de vedere lingvistic, încât majoritatea cercetătorilor consideră *Biblia de la Sankt Petersburg* drept o copie fidelă după versiunea blăjeană⁵. Însă acest lucru este doar o primă impresie, pentru că, la o analiză mai atentă, aceste texte au suficiente elemente care să le individualizeze. Asemănarea dintre cele două versiuni fiind de netăgăduit, ceea ce vom încerca în continuare (oarecum în contradicție cu scopul declarat al acestei lucrări, dar, în cele din urmă, în beneficiul ambelor texte supuse analizei) este să arătăm că, în ciuda acestui fapt, cele două texte constituie rezultatul unor eforturi independente ale celor care le-au editat.

În acest sens, la nivelul vocalismului au fost consemnate în BP forme care vor intra ulterior în norma limbii literare moderne: *lepădați* (IN, 24, 14); *vei lepăda* (Fac., 27, 40), *au lepădat* (Fac., 21, 15), în timp ce versiunea de la Blaj atestă, în cazul exemplurilor semnalate mai sus, variante în care a avut loc fenomenul asimilării vocalice: *au lăpădat* (Fac., 21, 15); *vei lăpăda* (Fac., 27, 40); *lăpădați* (IN, 24, 14) etc.; substantivului *tînăr* (art. *tînărul*) din BP îi corespunde în textul BBj forma *tiner/tinerul*; verbul *a lua* apare, în textul BP, cu

⁴ Aceasta a fost înființată la Sankt Petersburg, la 6 decembrie 1820, din inițiativa lui Alexandru Nikolaevici Golițan, având ca model *Societatea Biblică Britanică (British and Foreign Bible Society)*, care activa la Londra din 1804. În programul *Societății Biblice Ruse* era prevăzut, la punctul *b* din statut, „tipărirea *Bibliei* fără note explicative, adnotări și comentarii în limbile tuturor popoarelor din imperiu și răspândirea ei printre locuitorii altor confesiuni”. Societatea rusească urma să creeze filiale în orașele reședință de gubernie din Rusia.

⁵ Paul și Zamfira Mihail, Boris Buzilă, Mircea Păcurariu etc. În acest context trebuie să menționăm faptul că cei care au făcut unele referiri la textul de la Sankt Petersburg au fost mai ales istorici, lingviști trecând, în general, sub tăcere această versiune a textului biblic în analizele realizate pe marginea textelor cu caracter religios.

forma actuală, în timp ce în textul de la Blaj acesta este prezent peste tot cu formele învechite *luo*, *luoă*, *au loat*, *vei luoa*, *luoasă*, în pozițiile (Fac., 6, 21; 24, 4, 40; 31, 50 etc.); verbul *a jura* este consemnat în BP cu formele: *jură-te mie*, *eu mă jur* (Fac., 21, 24); *jură-te* etc., pe când textul BBJ atestă forme specifice ardelenesti, cu [o]: *joară-mi* (Fac., 21, 23); *joară mie* (Fac., 25, 33); *eu jor* (Fac., 21, 24), (*să*) *jori* etc.; textul BP consemnează, în general, forme mai apropiate de norma actuală: *mînie* (Fac., 39, 19), *mîniia* (IN, 22, 18), *mîngîiat* (Fac., 43, 27), *mîinile* (Fac., 16, 9), *casii*, *casile*, *casilor*, *case*, *caselor*, în timp ce BBJ prezintă forme mai vechi și cu caracter regional: *mănie*, *măniia*, *măinile*, *mîngăiat*, *căsi*, *căsii*, *căsile*, *căsilor* etc.; în aceeași ordine de idei, am înregistrat în BP forma *nor*, în (Fac., 9, 14), care s-a impus în norma limbii române literare, în timp ce BBJ atestă, în aceeași poziție, o formă mai veche: *noor*.

Există și la nivelul consonantismului fenomene care diferențiază cele două texte. Astfel, în BP s-a consemnat rostirea dură a labialei în verbul *a bea*, în timp ce în textul BBJ [e] nu apare velarizat după labiala [b]: *au beut* (Fac., 8, 21; 24, 54 etc.); *am beut* (Fac., 24, 46); textul de la Blaj prezintă, spre deosebire de cel de la Sankt Petersburg, un număr mult mai mare de rostiri dure în cazul numeralelor, de tipul *patrusprăzece*, *unsprăzece*, *doaosprăzece* etc. și în prepozițiile *întră*, *dintră* etc., forme cărora în textul BP le corespunde rostirea muiată: *patrusprezece*, *unsprezece*, *dintre*, *între* etc.; durificarea lui [r] este înregistrată în BBJ și în formele *trămurînd* (Fac., 4, 12, 14), *cătră* (IN, 5, 9, 15; fac., 4, 9, 13), în timp ce BP consemnează *tremurînd*, *către*. Fenomenul durificării este notat în BBJ și în exemple precum *dumnezăilor* (IN, 23, 6), *zîdul* (IN, 6, 20), în timp ce BP notează în aceste locuri formele *dumnezeilor*, *zidu*; în BP s-au consemnat forme precum *ușa* (Fac., 18, 2, 10; 19, 6; IN, 2, 19 etc.), gen.-dat. *ușăi* BP (Fac., 18, 1), *moașa* (Fac., 35, 17), în timp ce BBJ notează în toate aceste ocurențe rostirea muiată: *ușea* și *moașea*, forme neîntâlnite niciodată în BP; s-a consemnat prezența, în textul BBJ, a dentalei [n] etimologice păstrată în formele substantivului *bucium*: *buciumului* (IN, 6, 5); pl. *bucine* (IN, 6, 4, 6); *bucinii* (IN, 6, 4, 9); *buciumurile* (IN, 6, 9, 6, 13); vb. *bucina* (IN, 6, 13); *bucinînd* (IN, 6, 9). Acestor forme le corespund în BP formele intrate în limba literară, precum *bucium*, *buciuma*, *buciume* etc.; textul BP notează forma actuală *zburătoare*, în (Fac., 1, 20, 21, 23; 6, 20 etc.), poziții în care BBJ atestă prezența grupului consonantic [sb]: *sburătoare* (Fac., 1, 20, 21, 22). Acest caz este unul dintre numeroasele exemple de acest gen în care este evidentă orientarea etimologizantă a autorului versiunii *Bibliei de la Blaj*.

Din punct de vedere morfologic, trebuie subliniat din nou caracterul unitar al *Bibliei de la Sankt Petersburg*. În continuare vor fi prezentate câteva situații în care BP prezintă forme apropiate de norma limbii literare, spre deosebire de textul BBJ, tributar încă formelor mai vechi.

În *Biblia de la Sankt Petersburg* se constată tendința de generalizare a formei *este*, la persoana a III-a singular, prezent indicativ, deși grafia *iaste* se

întâlnește încă destul de des în acest text, în timp ce în BBJ este înregistrată peste tot numai forma *iaste*; în textul editat la Sankt Petersburg, substantivul *ușă* apare încadrat la declinarea I: *ușa*, în timp ce în textul editat de Samuil Micu-Klein nu era încă definitivată trecerea de la declinarea a III-a la declinarea I a acestui substantiv: *ușe(a)*; pronumele *neștine* a fost înregistrat doar în textul BBJ (Fac., 13, 17; 33, 10), *Biblia de la Sankt Petersburg* utilizând, în ambele poziții, varianta acceptată de norma actuală: *cineva*; BP notează, în (Fac., 32, 32), varianta actuală *șchiopăta*, în timp ce BBJ prezintă varianta transilvăneană *șchiopa*, de la verbul *a șchiopi*; textul BP consemnează, la persoana a III-a a prezentului indicativ și conjunctiv a verbului *a mânca*, forme lungi, etimologice, care se apropie de normele limbii literare actuale: *mînînci* (Fac., 3, 11, 17), *nu mînăncă*, în timp ce formele scurte, caracteristice Ardealului și Banatului, sunt întâlnite în textul BBJ în următoarele exemple: *să nu mînci* (Fac., 3, 11, 17), *mîncă* (Fac., 32, 32); în sfârșit, în BP este înregistrat, în (Fac., 38, 21), adverbul *aici* în forma sa actuală, în timp ce în BBJ s-a înregistrat forma muntenească *aci*, probabil sub influența versiunii de la București.

Cele două texte diferă și la nivel lexical. În pozițiile (IN 8, 18, 26), textul BP consemnează termenul *suliță*, în timp ce textul BBJ, probabil sub influența BB, prezintă forma *dardă*. BP folosește și alte forme apropiate limbii literare: *au împrăștiat* (Fac., 9, 19), *închisoare* (Fac., 42, 16), *i-au părut rău* (Fac., 6, 6), *îmbrăcăminte* (Fac., 24, 65), *pruncii* (Fac., 25, 27), *copil* (Fac., 41, 12) etc., în comparație cu BBJ, care notează, în aceleași poziții, forme mai vechi: *rîsipi* (Fac., 9, 19), *prinsoare* (Fac., 42, 16), *s-au căit* (Fac., 6, 6), *veșmîntul* (Fac., 24, 65), *junii* (Fac., 25, 27), *prunc tînăr* (Fac., 41, 12) etc.

Deși din punct de vedere statistic diferențele semnalate par a fi neînsemnate, totuși, ele sunt suficiente pentru a-i conferi versiunii editate la Sankt Petersburg o individualitate bine conturată, cele câteva fapte evidențiate mai sus dându-ne posibilitatea să considerăm că textul de la Sankt Petersburg are propriile sale particularități de limbă, care îl diferențiază de textul care i-a servit ca model.

2.2. Un alt text ce a influențat elaborarea versiunii de la Sankt Petersburg este *Biblia de la București*, fapt la fel de ușor de relevat în urma analizei lingvistice comparative.

În (Fac., 2, 23), textul BP are *trup*, ca și în BB, iar BBJ consemnează forma *carne*, după modelul latin (*caro de carne mea*); în (Fac., 2, 19), BP a folosit, după BB, termenul *a zidi*, în timp ce BBJ utilizează, după model latin, termenul *a face*; în (Fac., 2, 9, 17 etc.), în BP înregistrăm, ca și în BB, substantivul *lemn*, în timp ce BBJ atestă varianta *pom*; în (Fac., 1, 21, 24), BP atestă forma *să scoată*, ca în BB, pe când BBJ folosește forma *să rodească*; în (Fac., 23, 17) s-a consemnat, în BP, forma *copaciul*, la fel ca în BB, în timp ce BBJ are varianta *arborile*; în (Fac., 25, 27), BP înregistrează varianta *om neviclean*, la fel ca în BB, pe când în BBJ apare *om nedepriș*; în (Fac., 41, 12), textul BP înregistrează *un tînăr copil*, ca în BB, pe când textul BBJ are forma *prunc*; în (Fac., 49, 33) apare *a se adaoge* în BP și BB,

acestei forme corespunzându-i în BBj forma *a pune*; în BP, sub influența textului BB, a fost consemnată varianta *au sălășluit* (Fac., 3, 24), în timp ce în BBj apare *au pus*; în BBj s-a înregistrat, în (Fac., 4, 5, 6), forma *s-au mîhnit fața*, în timp ce BP și BB notează, în aceeași poziție, forma *au căzut fața*; în BP apare, în (Fac., 6, 14), termenul *muchii*, la fel ca și în BB, pe când textul BBj consemnează, în același loc, forma *dungi*; termenului *legați* (Fac., 39, 22) din BP și BB îi corespunde varianta *prinș* în BBj, iar termenului *legătură* (Fac., 40, 3) din BP și BB îi corespunde *robie* în BBj; în BP s-a consemnat forma *să-l petreacă* (Fac., 12, 20), la fel ca în BB, în timp ce în BBj apare *să-l sloboază*; s-a mai notat, în BP și BB, forma *a înălța* (Fac., 24, 35), pe când în BBj s-a înregistrat *a mări*; în (Fac., 1, 20, 21), termenului *a scoate* din BP și BB îi corespunde varianta *a rodi* în BBj.

Ortografia antroponimelor și a toponimelor reflectă, de asemenea, faptul că versiunea BP a fost confruntată cu BB: în (IN, 15, 60) apare forma *Tatami* atât în BP, cât și în BB, în timp ce în BBj apare, în aceeași poziție, forma *Tatam*; în (IN, 13, 12) din BP și BB este consemnată forma *Vasinitida*, pe când BBj are *Vasinitida*; în (IN, 19, 10) este înregistrată forma *Zavulon*, în BP și BB, iar în BBj apare *Zavolon*; BP și BB consemnează, în (Fac., 25, 13), forma *Navaioth*, în timp ce BBj are forma *Naveoth* etc.

În plus, în textele BP și BB apar unele completări pe care BBj nu le atestă. În acest sens, au fost înregistrate următoarele exemple: în poziția (IN, 4, 5) din BP s-a consemnat contextul *doaosprezece neamuri ale (fililor) lui Israil*, termenul din paranteză nefiind notat în BBj, dar el apărând în BB; în poziția (IN, 4, 8) din BP apare *Și au făcut așa după cum au poruncit Domnul*, adverbul *asa* nefiind consemnat în BBj, dar apărând în BB; în poziția (IN, 24, 19) din BP a fost atestat contextul *nu veți putea sluji Domnului Dumnezeu*, în BBj apare *nu veți putea sluji Domnului*, BB înregistrând însă termenul *Dumnezeu*; în (Fac., 24, 65) s-a consemnat *întru întîmpinarea noastră* (BB), *înaintea noastră* (BBj), textul de la 1819 urmând fidel versiunea BB: *spre întîmpinarea noastră*; în (Fac., 31, 42) s-a înregistrat *și frica lui Isac nu ar fi fost întru mine* în BP, *și frica lui Isac cu mine* în BB, în timp ce în BBj apare doar *și frica lui Isac* etc. De precizat că au fost semnalate numeroase exemple de acest fel pe tot parcursul analizei comparative.

Amintim în acest context faptul că Nicolae Iorga scria în cartea sa *Continuitatea spiritului românesc în Basarabia*: „E vremea *Bibliei* de la Petersburg, a frumoasei *Bibliei* copiată după a lui Șerban-Vodă din 1688 și care a ajuns populară și în Moldova ...“. Această afirmație este justă numai până într-un anumit punct, Iorga fiind singurul dintre specialiștii care, ocupându-se de textele vechi, a remarcat asemănările dintre cele două texte religioase, ceilalți cercetători considerând, după cum s-a afirmat și mai sus, textul de la Sankt Petersburg drept o copie după cel de la Blaj. Însă Iorga, neanalizând în profunzime *Biblia de la Sankt Petersburg*, comite și el aceeași greșeală, considerând acest text ca fiind, de această dată, o copie după *Biblia de la București*. În urma analizei prezentate mai sus (și precizând că exemplele

folosite în cadrul acesteia constituie doar o mică parte din totalitatea celor excerptate), nu credem că se mai poate susține asemenea afirmație, textul de la Sankt Petersburg având o individualitate destul de bine conturată atât în comparație cu cel de la Blaj, cât și cu cel de la București.

Faptele prezentate până în acest punct se constituie, credem noi, în tot atâtea argumente în favoarea susținerii caracterului de sine stătător al textului de la Sankt Petersburg, acest fapt neexcluzând, totuși, din discuție puternica influență asupra sa a versiunilor anterioare. Prin urmare, se poate afirma că traducerea *Bibliei* în limba română reprezintă, în final, rezultatul unei colaborări intense a cărturarilor și diortositorilor din diferite provincii românești.

3. În sfârșit, al treilea argument în susținerea caracterului panromânesc al *Bibliei de la Sankt Petersburg* este faptul că, datorită răspândirii destul de mari pe care a cunoscut-o, această apariție editorială a constituit, la epoca respectivă, principalul eveniment în procesul de promovare a limbii române în Basarabia.

Cele câteva sute de exemplare tipărite la Sankt Petersburg au fost trimise la Chișinău, fiind puse în vânzare la casa mitropoliei din Chișinău⁶. O parte din acestea au fost difuzate printre preoți și alți cărturari români, dându-se fiecărui nou preot hirotonit câte un exemplar din cele două tipăriri (*Noul Testament* și *Biblia*). La cererea mitropoliților Veniamin Costachi, Grigore Dacălul și Dionisie Lupu au fost expediate câteva sute de exemplare și în Moldova și, respectiv, Țara Românească⁷. De menționat că în prezent această *Biblie* poate fi consultată în numeroase biblioteci din România și Republica Moldova, precum și la multe mănăstiri (Neamț, Sâmbăta de Sus etc.).

4. În concluzie, faptele expuse mai sus sunt menite să consolideze ideea că *Biblia de la Sankt Petersburg* este o versiune care își are propriul loc în cadrul culturii române, reprezentând rezultatul unei colaborări intense a cărturarilor și diortositorilor din diferite provincii românești. Importanța acestui text în limba română crește dacă se ia în calcul și momentul istoric în care a apărut: este vorba de perioada de după anexarea Basarabiei (1812), perioadă când presiunile asupra componentei etno-culturale a populației din partea stângă a Prutului se făceau din ce în ce mai simțite. În aceste condiții, *Biblia de la Sankt Petersburg*, prin limba în care a fost redactată și prin larga răspândire de care s-a bucurat, a jucat un rol esențial în menținerea sentimentului apartenenței etnolingvistice a populației respective la spațiul dacoromânesc.

⁶ Precizăm faptul că fondul nr. 808, inv. 1, dosarul nr. 106 aflat în *Arhiva Sinodului Rus* din cadrul *Arhivei Istorice de Stat a Federației Ruse* conține mărturii privind răspândirea gratuită a *Bibliei*, precum și recomandarea ca acolo unde acest fapt nu va fi posibil, ea să fie vândută la cel mai mic preț.

⁷ Al. Mateevici, *lucr. cit.*, p. 419; Mircea Păcurariu, *Biserica Ortodoxă Română din Basarabia, Chișinău, „Țara”, 1992, nr. 13-14, 24 martie, p. 5.*

Abrevieri

BB – *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură ale cei vechi și ale cei noao lege*, Mitropolia Bucureștilor, 1688.

BBj – *Biblia, adecă Dumnezeiasca scriptură a legii vechi și a ceii noao*, Blaj, 1795.

BP – *Biblia, adecă Dumnezeiasca scriptură a legii vechi și a ceii noao*, Sankt Petersburg, 1819.

Fac. – *Cartea Facerea*.

IN – *Cartea Iisus Navi*.

La Bible de Sankt Petersburg – œuvre culturelle panroumaine

*On peut soutenir le caractère panroumain de la **Bible de Sankt Petersburg**, en tant que troisième version redigée en roumain du texte sacré, à l'aide de trois arguments:*

1. l'itinéraire culturel et puis formatif de celui qui sera l'âme de ce projet éditorial: le métropolitte Gavriil-Banulesco Bodoni;

*2. la provenance des deux sources roumaines utilisées en tant que modèle dans la redaction du texte de Sankt Petersburg: la **Bible de Bucarest** (1688) et la **Bible de Blaj** (1795);*

3. la diffusion élargie de ce texte, tant en Moldavie, qu'en Valachie.